

Yksiköllinen predikaatti monikollisen kokonaissubjektin edellä

E.N. Setälän lauseopissa on yleissääntö, jossa todetaan, että »predikaatti noudattaa nominatiivisubjektin lukua ja persoonaa» (Suomen kielen lauseoppi, 13. p., s. 13). Sääntöön liittyvässä muistutuksessa on kuitenkin rajoitus: »Kun monikollinen subjekti on olemista, olemaan tulemista tai liikettä (tilanmuutosta) merkitsevän predikaatin jäljessä ja merkitsee uutena esitettävää asiaa, on predikaatti yleensä yksiköllinen. Esim. *Sitä on hyvät toiveet. Taloon syntyi kaksoset. Miehellä paleltui korvat.*»

Edellä esitetyn kaltaisia lauseita on myöhemmin pohdittu useissa yhteyksissä, mutta etupäässä on pyritty selvittämään, miten tällaiset ns. eksistentiaalilauseet eroavat normaalilauseista. Subjektin ja predikaatin inkongruenssia on Osmo Ikola käsitellyt melko laajasti teoksessaan »Lauseopin kysymyksiä» (s. 40—51). Tar kastelunsa yksityiskohdat Ikola on koonnut yhteen, mutta kieliopillisena sääntönä tiivistelmää on vaikea soveltaa käytäntöön.

Sääntöjen aukkoisuus ilmenee havainnollisesti nykyisistä ratkaisuista: syntaktisesti samanlaisissa lauseissa on toisilla kirjoittajilla yksiköllinen predikaatti, toisilla monikollinen. Voipa samakin kirjoittaja horjua kahden vaihtoehdon välillä, kuten seuraava ylioppilasaineesta otettu katkelma osoittaa: »Pahiten tämä [Suomen yleisurheilun] kriisitila koskee hyppylajeja, joihin kuuluu kolmiloikka, pituus-hyppy ja korkeushyppy. - - Heittolajeihin kuuluvat kiekonheitto, moukarinheitto, keihäänheitto ja kuulantyöntö.»

Lauri Hakulinen on tarkentanut Setälän käyttämää ilmaisua »monikollinen subjekti» siten, että kokonaissubjektina voisi tulla kysymykseen vain pl. tantum-sana taikka parillisia esineitä tai tietyn kokonaisuuden muodostavaa ryhmää tarkoittava sana (Suomen kielen rakenne ja kehitys II, 1946, s. 205). Subjektia koskevaan rajoitukseen yhtyvät Aarni Penttilä (Suomen kielioppi, 1957, s. 205) ja Osmo Ikola (Lauseopin kysymyksiä, 1961, s. 42). Penttilä tosin pitää Hakulisen tekemää rajoitusta liian jyrkkänä. Hän sanoo: »Siinäkin tapauksessa, että subj:n tarkoite on toisenlainen, näkee puheenalaisissa lauseissa usein yks. 3. pers:n subj:n monikollisuudesta huolimatta, esim. *ja alas kaukaiseen syvyyteen jäi heistä metsät, vuoret ja laaksoin monipolviset haarat* (A. Kivi); *siellä jo näkyy Rantoon katonharjat* (F.E. Sillanpää); *Mieheltä loppui rahat.*» Ikola puolestaan väljentää Setälän sääntöä sellaisten verbien osalta, jotka voivat esiintyä predikaatteina. Hän sanoo: »Näyttää siltä, että puheena olevaan tyyppiin [*Säkissä on saappaat*] kuuluvien lauseiden predikaatteina tulevat kysymykseen suurin piirtein samat verbit kuin partitiivisubjektin yhteydessä.» Ikolan esimerkeistä, joita on yli kaksikymmentä, mainitsen vain muutamman: *Matkasta aiheutuu melkoiset kustannukset. Akkunaan ilmestyi kalpeat kasvot. Miehellä paleltui korvat. Nyt seuraava iltautiset.* (Harvennukset Ikolan.) Terho Itkonen vuorostaan on huomauttanut (Suomalainen Tiedeakatemia: esitelmät ja pöytäkirjat 1974 s. 192—193), että kyseeseen tulevien verbien joukko on itse asiassa vielä pienempi kuin partitiivisubjektin yhteydessä. Hänen mukaansa »tämäntyyppisissä eksistentiaalilauseissa eivät viihdy muut predikaattiverbit kuin ne, jotka ilmaisevat olemassaoloa, olemaan tuloa jne. mahdollisimman puhtaasti, ilman heikkoakaan toiminnallisuuden sivumiellettä». Subjekti on tällöin aina epäagentiivinen: ei ole kyseessä subjektin tahdosta riippuva tekeminen.

Ylioppilaskirjoitusten äidinkielen kokeita lukiessani olen muutamana viime vuoden aikana tarkkaillut predikaatin lukua eksis-

tentiaalilauseissa ja tehnyt aineista pöytäkirjoja, joita seuraavassa esittelen. Tähän yhteyteen eivät kuitenkaan sisälly *ollalauseet*, sillä niitä olen vastikään käsitellyt *Virittäjässä* (3/1981). Ryhmitän esimerkini seuraavasti: A. Opettaja on hyväksynyt oppilaan käyttämän yksiköllisen tai vaihtoehtoisesti monikollisen predikaatin; B. Opettaja on asettanut monikon yksikön edelle tai päinvastoin.

A.1. Oppilas ja opettaja ovat yksikön kannalla

joutua: »Siinä joutuu kovalle koetukselle kaikkien hermot.»

kerääntyä: »Pidettiin tupailtoja, joihin kerääntyi kaikki lähiseutujen karjalaiset.»

kuulua: »Perinteinen käsitys lapsiperheestä, johon kuuluu isä, äiti ja paljon lapsia, on murtumassa.» »Aikaisemmin oli yleinen mielipide, että naisen paikka on kotona ja hänen tehtäviinsä kuuluu kodin kunnossapito, lasten hoito ja muut kotiin liittyvät taloustyöt.» »Lapsiperheiden oikeuksiin kuuluu lapsilisät.» »Kouluviihtyvyyteen kuuluu olennaisesti luokkatoverit ja luokkahenki.» »Syksyyn kuuluu myös rajuilmat, jotka vapauttavat luontoa kovuudellaan.» »Keski-ikäisten suosittuihin huveihin kuuluu lotto ja veikkaus.» »Meidän ihmisten perusluonteeseen kuuluu itsekkyyks ja minän korostus.»

mahtua: »Pienelle piin sirulle mahtuu samat toiminnat kuin tuhansille elektroniputkille.»

mennä: »Kannen alta meni rappuset alakerran varastohuoneeseen.»

näkyä: »Urheilukilpailuissa näkyy yhä selvemmin liike-elämän merkit.»

painottua: »Kuvauksissa tasapainottuu hyvä ja paha niin, että jännitys ja mielenkiinto säilyvät kirjan loppuun asti.»

puuttua: »Syömme yksipuolista ruokaa, josta puuttuu päivittäin tarvitsemamme ravintoaineet.» »Ne, joilta puuttuu tähän edellytykset, menettävät elämässään jotain, jota ei voi korvata.» »Ihmisiltä puuttuu yhdistävät tekijät.» »Omaisten merkitys kasvaa, jos puuttuu omat vanhemmat.»

selvitä: »Lapsi oppii leikin avulla ymmärtämään ympäristöään, hänelle selviä käsitteitä yhteiskunnasta.»

syntyä: »Muurarien ja puuseppien yhteistyöllä syntyy seinät, ikkuna-aukot, ovet ja lattiat.»

tarjoutua: »Liikunnasta pitävälle tarjoutuu erinomaiset mahdollisuudet retkeilyyn.»

tulla: »Tehtaista tulee [|-> tulevat, oppilaan oma korjaus] valtavat massat saastetta veteen ja ilmaan pilaten näin ihmisten elinolosuhteet.» »Vanhempana tuleekin usein nuoruusajat iloiseen ja suruiseen mieleen.» »Elinkeinoista puhuttaessa tuli esiin [Norjassa] kalastus, maanviljely ja karjanhoito.» »Kaikki merkit viittaavat siihen, että kisoista tulee myös suomalaisten juhlat.» »Yksilölajeissa tulee helpommin esille huonot päivät, huononni ja huonot hermot kuin joukkuelajeissa.» »Nuorukaisista tuli hyvät ystävät.»

Subjektina voi olla monikollinen sana (*rappuset*) tai parisana (*vanhemmat*), mutta useimmissa esimerkeissä se ei kuulu näihin ryhmiin. Predikaattiverbit ovat yleisesti niiden merkitysryhmien ulkopuolelta, jotka mainitaan Setälän kieliopissa.

A.2. Oppilas ja opettaja ovat monikon kannalla

kuulua: »Näiden maiden joukkoon kuuluvat kaikki Pohjoismaat.» »Minä kuulun hyvin pieneen seurakuntaan, johon kuuluvat myös kaikki parhaat ystäväni.» »Äänentoistolaitteisiin kuuluvat erilaiset vahvistimet, levysoittimet ja nauhurit.» »Uudenaikaiseen stereolaitteistoon kuuluvat vastaanotin, nauhuri, levysoitin sekä kaiuttimet.» »Aikaisemmin sitä [hengellistä musiikkia] esittivät lähinnä kuorot, joiden ohjelmistoon kuuluivat samat laulut vuodesta toiseen.» »Jokamiehen

oikeuksiin kuuluvat myös retkeily luonnossa, telttailu ja kalastus.» »Monien perheiden rakkaimpiin harrastuksiin kuuluvat kalastus ja metsästys.» »Tyypilliseen suomalaiseen kyläkuvaan kuuluvat kauppa, koulu ja posti.» »Oli suurperheitä, joihin kuuluivat myös isovanhemmat.» »Useimpien yli 15-vuotiaiden koululaisten lomasuunnitelmiin kuuluvat kesätyöt.» »Heidän tehtäviinsä kuuluivat siivous ja hyllyjen järjestely sekä toisinaan auttaminen myyntityössä.»

puuttua: »Ruokavaliosta puuttuivat vihannekset ja hedelmät lähes kokonaan.» »Pakolaisilta puuttuvat tiedot maan palveluista ja toisaalta sen vaatimuksista.» »Varhaisnuorisolta puuttuvat yhä edelleen kokoontumispaikat.» »Ihminen muistelee ehkä kaipauksella perhettään, kun hän perustaa omaa kotiaan, mistä vielä puuttuvat omat erikoispiirteet.» »Tämä [heikko menestys olympiakisoissa] johtui pääasiassa siitä, että Suomelta puuttuivat hyvät pikajuoksijat sekä pituus- ja korkeushyppääjät.» »Ilman lapsia elämästämme puuttuisivat ilot ja raikuvat äänet, jotka sekoittuvat ympäristön hälinään.»

vallita: »Pakolaiset sullotaan yleensä ahtaisiin leireihin, joissa vallitsevat kurjuus ja taudit.»

Kirjoittajat ovat monikollisen predikaatin kannalla vain harvoissa tapauksissa. Lähes ainoat sanat, joiden käytössä voi todeta monikon suosimista, ovat *kuulua* ja *puuttua*. Suosio johtuu siitä, että nykyisessä kirjasuomessa käytetään näiden sanojen yhteydessä monikkoa melko yleisesti.

B.1. Oppilas yksikön, opettaja monikon kannalla

alkaa: »Lake Placidissä *alkaa*¹ muutaman päivän kuluttua kolmannettoista talviolympialaiset.» »Murrosiän jälkeen *alkaa*

¹ Vallitsevan käytännön mukaisesti ovat opettajat aineita tarkastaessaan alleviivanneet virheellisiksi katsomansa muodot, siteeratuissa lauseissa kirjaimen tai pari predikaatin lopusta. Tässä on alleviivausten asemesta käytetty kursivointia ja ulotettu se koko sanoihin.

puolison etsiminen ja sen mukanaan tuomat ongelmat.»

jäädä: »Me olemme niin kiinni peloisamme, että meiltä jää huomaamatta ympärillämme olevat iloiset asiat.»

kaikota: »Minne on kaikonnut lasten iloinen huuto ja mekastus? Minne ovat hävinneet karjalaumat teiden varsilta?»

kaikua: »Metsän takaa kaikui ajokoiran haukahdukset.»

kehittyä: »Levyt alkoivat pian kehittyä ja samalla kehittyi tietysti myös itse soittimet.»

kohdistua: »Palloilulajeissa yleensä kohdistuu paine ja rasitukset nilkkoihin, polviin ja selkään.»

kuulua: »Perheeseen kuului isä, äiti ja yksi tai kaksi lasta.» »Kannustavana taustavoimana hänellä oli ystäväpiiri, johon kuului mm. Elias Lönnrot, Fredrik Cygnaeus ja J. J. Nervander.» »Perheestä on muodostettu ydinperhe, johon kuuluu vanhempien lisäksi vain lapset.» »Pahiten tämä [yleisurheilun] kriisitila koskee hypylajeja, joihin kuuluu kolmiloikka, pituus-hippy ja korkeushyppy.»

kuvastua: »Meidän kasvoiltamme kuvastuu todelliset kokemukset, ja meidän kätemme kertovat työstä, jota teemme.»

liittyä: »Maakaasun kuljetukseen liittyy omat riskinsä.» »Työttömyys on pelottava ongelma. Siihen liittyy usein alkoholisoituminen, rikollisuus ja rikkinäiset ihmis-suhteet.»

näkyä: »Vanhan ihmisen kasvoilta näkyy hänen elämänsä ilot ja surut.» »Nyt aurinko on laskenut kokonaan, mutta vielä näkyy alhaalla lännessä auringon viimeiset säteet.»

puuttua: »Useista uimahalleista puuttuu vielä hypytelineet.»

riehua: »Oli toisen maailmansodan aika ja Saksassa riehui sodan lisäksi myös juutalaisvainot.»

riippua: »Joukkueen menestyksestä riippui pelaajien ansiot.»

sekoittua: »Wagnerin musiikkiin sekoittuu [elokuvassa] helikopterien moottorien melu sekä konekiväärien rätinä ja kranaattien räjähdykset.»

sotia: »Tätä ajatusta vastaan sotii kui-

tenkin ihmisen eettiset periaatteet.»

tapahtua: »Lihan käyttötottumuksissa on tapahtunut ehkä suurimmat muutokset.»

tulla: »Jos herkälle aikuisellekin tulee kyyneleet silmiin - -.» »Kun etsitään nykyisyydestä myönteisiä piirteitä, useimmille tulee ensinnä mieleen tekniikan saavutukset.» »Vanhempien osuus [lastensa] kasvattajina vähenee ja tilalle tulee koulu ja opettajat.» »Suurikokoisten putkiradioiden tilalle on tullut kevyet transistoriradiot.»

unohtua: »Tanssissa unohtuu huonot asiat ja mieli pysyy virkeänä.»

vaikuttaa: »Lapsen selviytymiseen koulussa vaikuttaa kodin henki sekä lapsen kohdistuva huolenpito, tuki ja kannustaminen.» »Lehden tilaamiseen vaikuttaa meidän omien mieltymyksiemme lisäksi valtava mainonta ja toisten mielipiteet.» »Margariinin kulutuksen kasvuun vaikuttaa sen edullisuus, laajat valikoimat sekä tehokas mainonta.»

vallita: »Yhteisleikki opettaa lasta havaitsemaan, että leikeissä vallitsee tietyt normit.» »Yhteiskunnassamme vallitsee tietyt säännöt, joita on noudatettava.» »Tällöin nuori kohdistaa kapinansa ensisijaisesti kouluun, jossa vallitsee säännöt ja normit.»

B.2. Oppilas monikon, opettaja yksikön kannalla

piillä: »Ei ainoastaan moottoriurheilussa vaan myös muissa urheilulajeissa piilevät omat vaaratekijänsä.»

Tunnusomaista edellisille ryhmille on, että predikaattia edeltää paikallissijassa oleva adverbialiaali. Kyseessä on useimmissa tapauksissa lokaaliadverbialiaali, mutta joukossa on verbikantaisiakin sanoja (esim. peloisamme, kuljetukseen, menestyksestä, käyttötottumuksissa, tanssissa). Yhdistävänä tekijänä on, että adverbialiaali vastaa kysymykseen missä, mistä, mihin tai kenellä, keneltä, kenelle. Joissakin tapauksissa adverbialiaali on kuitenkin vailla ilmiänsä, esim. »Omaisten merkitys kasvaa, jos

puuttuu [= lapselta p., meiltä p.] omat vanhemmat»; »Tanssiessa unohtuu huonot asiat» [= minulta u., meiltä u.].

Huomattavasti harvinaisempia ovat ilmaukset, joissa yksiköllistä predikaattia edeltää ajan adverbialli, tavan adverbialli tai sivulause. Esittelen nämä tapaukset samassa ryhmässä.

Ajan adverbialli: »Silloin on kilparuustelu kovassa vauhdissa ja *vallitsee* huonot suurvaltasuhteet.» »Silloin *nousee* pinnalle myös suomalaisten sisukkuus ja itsepäisyys.» »Joka kesä *täytyy* työvoimatoimistot kesätyötä hakevista koululaisista.»

Tavan adverbialli: »Kirjoittaminen oli ainoa tapa, jolla Kianto saattoi lähestyä vaurasta porvaristoa. Näin *syntyi* Punainen viiva ja Ryysyrannan Jooseppi.» (Kokelas on kirjoittanut ensin *syntyivät*, mutta on tarkistusvaiheessa muuttanut monikon yksiköksi.)

Sivulause: »Kun huvivero pian poistetaan, *tarjoutuu* meille yhä paremmat mahdollisuudet harrastaa tanssia.» »Kun kotona ei kaikki asiat ole kohdallaan, *heijastuu* ongelmat usein myös koulunkäyntiin.» »Kun nuori tarpeeksi varhain saisi kokeilla itse työelämää, *jäisi* monet risti-riidat kokematta.» »Kun yhteiskunta muuttui, *katosi* myös maatalouteen liittyvät pyhät.» »Yleensä kun puhutaan taiteesta, *tulee* useimman mieleen taulut, veistokset ja muut konkreettiset esineet.»

Jos tarkataan predikaatin lukua, voidaan todeta, että opettajat kallistuvat monikon puolelle selvästi useammin kuin heidän oppilaansa. Asia selittyy siitä, että opettajat katsovat monikollisen kokonaissubjektin vaativan predikaatin monikkoon, kun oppilaat sen sijaan ovat kirjoittaneet kielitunteensa mukaisesti. Ovathan esim. lauseet *Vanhan ihmisen kasvoilta näkyy hänen elämänsä ilot ja surut* ja *Elämän ilot ja surut näkyvät vanhan ihmisen kasvoilta* sangen lähellä toisiaan.

Nykyinen kirjakielikin antaa runsaasti monikollisia malleja, sillä suuntaus monikon suosimiseen on ilmeinen. Pari esi-

merkkiä: »YDV on itsenäinen kokonaisuus, johon kuuluvat omat keskuksat, tilaajalaitteet ja ylläpitotoiminnot.» »Piraattituotannossa eli luvattomissa äänitteissä liikkuvat suuret rahat.» »Amerikkalaisilta luisuvat markkinat muille maille.» »Uudelta väylältä puuttuvat vielä valaistus ja liikennevalot.» »Geenisiiroissa pyörivät suuret rahat.»

Aivan yleistä on predikaatin käyttö monikossa siinä tapauksessa, että subjekti-osa koostuu kahdesta tai useammasta erisnimestä. Seuraavassa virkkeessä on yksiköllinen *esiintyy*: »Jalasjärveläisissä perukirjoissa esiintyy 1700-luvun lopulla kien lajeina karvakengät, pieksut, pieksusaappaat, mustat kengät ja tallukkaat.» Verrattakoon tähän ilmausta: »Kehäkukkia-elokuvassa esiintyvät muun muassa Nell Potts, Roberta Wallach ja Joanne Woodward.» Tällainen eronteko on nähdäkseni nyky-suomelle luonteenomaista. Vastaavanlaista kahtalaisuutta voidaan todeta *saapua*-verbin käytössä: »Germaanit toivat kattilan ja siivilän [tark. näitä sanoja]. Venäjältä saapui piirakka, kasari ja lusikka.» »Illalla saapuivat paikalle Mannerheimin kutsusta Paasikivi ja Enckell.» Varsin yleisiä ovat erisnimet *kuulua*-verbin yhteydessä: »Kenraalikuvernöörin seurueeseen kuuluvat mm. ulkoasiainministeri Mark Mc-Guigan sekä Kanadan suurlähettiläs A. W. J. Robertson.» »Vahvistujiin [pörssissä] kuuluivat myös Teräs, Amer, Huhtamäki ja Wärtsilä.»

Myös jotkut pronominit, etenkin *kaikki*, ilmeisesti myös *ne* ja *nuo*, vaikuttavat siten, että monikkoa käytetään yleisemmin kuin yksikköä. Mainitsen muutamia esimerkkejä jo edellä (A.2) olevien lisäksi: »Kirjoitin tuolloin US:ssa, ettei hanke voi onnistua, koska Suomelta puuttuvat kaikki kannattavan toiminnan edellytykset: halpa energia, halpa raaka-aine, halpa ja ammattitaitoinen työvoima ja halvat pääomakustannukset.» »Suunnitelmaan [jatkokoulutuksesta] sisältyvät siis kaikki peruskoulun jälkeiset koulut korkeakouluja lukuun ottamatta.» »Kaupunkiliittoon kuuluvat kaikki maamme kaupungit

Ikaalista lukuun ottamatta.» Subjekti tulee pronominin ansiosta selvästi määräiseksi spesiekseltään, mikä puolestaan muuttaa predikaatin monikolliseksi. Verrattakoon edelliseen *sisältyä*-sanan käyttöä Eino Leinon ylioppilasaineessa: »Kansanrunoutemme runsauden ja monipuolisuuden selittää se huomattava asema, mikä sillä oli Väinön kansan elämässä. Siihen sisältyi kansamme jumalanpalvelus, sen elämäkokemus ja sen parhaimmat huvitukset.»

Osmo Ikolan mukaan eksistentiaalilauseissa »on kysymys lokaliteetista tai olotilasta, jonka sisällöstä lause ilmoittaa jotakin» (Vir. 1954 s. 226). Toisessa yhteydessä (Lauseopin kysymyksiä s. 49) hän toteaa, että »subjektin tarkoitetta ei esitetä aktiivisesti toimivana». Rajoitus on tärkeä, joskaan ei aina ole selvästi havaittavissa, milloin subjektin tarkoite esitetään aktiivisesti toimivana, milloin ei. Kun tarkastellaan lausetta *Taloon tulee häät*, voidaan todeta, että siinä on kysymys lokaliteetista (*taloon*) ja että subj:n (*häät*) tarkoitteeseen ei liity aktiivista toimintaa, siis tulemistä liikkeenä. Verrattakoon tähän lausetta *Häihin tulevat morsiamen ja sulhasen omaiset*, jossa monikko on asetettava yksikön edelle juuri sen vuoksi, että subjektin tarkoite on toiminnassa aktiivisesti mukana (*vieraat tulevat*). Vastaava erilaisuus ilmenee lauseparissa *Eteisestä menee portaat ullakolle ja Saunasta menivät kylpijät järveen*. Näytteeksi vielä katkelma lehti uutisesta: »Asema tulee raiteiden yläpuolelle ja siitä johtaa kävelysillat radan molemmille puolille.»

Subjektin epäagentiivisuutta on myös Terho Itkonen tähdentänyt edellä mainitussa artikkelissaan.

Kuinka sitten on arvioitava ryhmässä B.1 siteerattuja ilmauksia, joissa opettajien ja oppilaiden mielipiteet predikaatin luvusta poikkeavat toisistaan? Alleviivaukset (kursivointi) ovat mielestäni aiheettomia muutamaa kohtaa lukuun ottamatta. Yksiköllinen *kuuluu* on nykyisessä kirjasuomessa harvinaisempi kuin *kuuluvat*, milloin ryhmän jäsenet mainitaan nimeltä. Niinpä pitäisin monikkoa parempana si-

taatissa, joka alkaa »Kannustavana taustavoimana». Kun lauseessa on predikaattina *riehua*-verbin muoto ja subjektina *vainot*, on kysymyksessä siinä määrin aktiivinen toiminta, että monikko tuntuu paremmalta kuin yksikkö: Saksassa riehuivat sodan lisäksi myös juutalaisvainot. Virkkeessä »Levyt alkoivat pian kehittyä ja samalla kehittyi tietysti myös itse soittimet» on *samalla* tosin paikallissijassa, mutta merkitys on temporaalinen, 'samaan aikaan'. Siksi asettaisin monikon etualalle, siis *kehittyivät*. Ryhmässä A. 1 asettaisin monikon yksikön edelle seuraavassa virkkeessä: »Pidettiin tupailtoja, joihin kerääntyi kaikki lähiseutujen karjalaiset.» Siinä *kaikki* osoittaa subjektin spesieksen määräiseksi. Myös subjektin tarkoite (*karjalaiset*) esitetään aktiivisesti toimivana (verbi *kerääntyä*).

Kun lause kasvaa siten, että predikaatti saa määritteitä, se muuttuu epäeksistentiaaliseksi. Tästä on seurauksena, että predikaatti alkaa yleisen kongruenssisäännön mukaisesti noudattaa subjektin lukua. Niinpä lause *Elokuvassa yhdistyy kuva, sana ja musiikki* on tyypillisesti eksistentiaalinen ja sen predikaatti tulee yksikköön. Verrattakoon siihen seuraavaa katkelmaa: »Elokuva on kiehtova taidemuoto. Siinä yhdistyvät sopivalla tavalla kuva, sana ja musiikki.» Yksikköä pitäisin monikkoa parempana myös lauseessa *Englannissa toimii kansallinen ja kaupallinen televisio*. Monikko sen sijaan olisi asetettava etualalle esim. seuraavassa sitaatissa (ote erään lehden pääkirjoituksesta): »Englannissakin toimivat rinnakkain kansallinen ja kaupallinen televisio, BBC ja ITV.» Jälkimmäisessä on predikaatilla jo määritteitä ja subjektillakin täydentäviä lisiä. Seuraavassa jaksossa on monikko paikallaan sen vuoksi, että lause ei ala lokaaliadverbiaalilla: »Takaisin nekin rahat on maksettava. Lisäksi tulevat korkomenot ja pääoman hoitokulut.»

Sitovaa sääntöä yksikön ja monikon käytöstä on vaikea antaa sen vuoksi, että nyky-suomen syntaksissa esiintyy voimakasta ristivetoa. Paikallissijalla alkavissa eksistentiaalilauseissa on kuitenkin yksikölli-

Kielemme käytäntö

nen predikaatti asetettava monikollisen edelle (tyyppi Lotossa ja veikkauksessa pyörii suuret rahat). Predikaattina on tällöin verbi, joka on merkitykseltään olo-tilan toteava, niin että subjektin tarkoitetta ei esitetä aktiivisesti toimivana (Pensaisiin puhkesi lumivalkeat kukat. Tarjoiluun kuuluu joulupuuro, kahvi ja torttu. Kymmenen vuotta sitten minun pihalleni näkyi valot yhdeksästä asumuksesta, nyt vain yhdestä).

Monikko on kuitenkin yksikköä yleisempi seuraavissa ryhmissä:

— Subjektina on erisnimien muodostama luettelo (I.B:n laajaan tuotantoon kuuluvat mm. menestyselokuvat Mansik-

kapaikka ja Syyssonaatti) tai subjekti on muuten määräinen spesiekseltään (Pääjuhlassa sunnuntaina esiintyivät eri kuorot ja soittokunnat suurryhminä ja lopuksi kaikki 12 000 juhluvieraasta yhdessä. P. K:n perhoskasvatteihin kuuluvat haapaperhosen lisäksi ritariperhonen, poppelikiitäjä, sinisilmäkiitäjä, sireenikiitäjä ja riikin-kukkokehrääjä).

— Subjektin tarkoite esitetään aktiivisesti toimivana (Läksiäisiin tulivat morsiamen sukulaiset. Liverpoolissa puhkesivat nuorisomellakat jälleen viime yönä).

VEIKKO RUOPPILA